

ДОСТОЙНЕ ПОПОВНЕННЯ СКАРБНИЦІ КРИМСЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА

Юрочкін В. Ю.

Кримський філіал Інституту археології НАН України, Сімферополь, Україна
E-mail: yurochkin-vladislav@rambler.ru

Рец. на кн.: Акимченков В. В. «Академия в миниатюре» : Севастопольский музей краеведения (1923–1939) / В. В. Акимченков ; под ред. А. А. Непомнящего ; Таврический нац. у-т имени В. И. Вернадского ; Центр памятниковедения НАН Украины и Украинского общества охраны памятников истории и культуры. – К. ; Симферополь : АнтикВА, 2012. – 120 с. – (Серия : «Библиография крымоведения ; вып. 17).

Здійснено детальний аналіз монографії В. В. Акімченкова «Академия в миниатюре» : Севастопольский музей краеведения (1923–1939)». Автор першим у вітчизняній історіографії здійснив спробу на прикладі діяльності одного з регіональних музеїв показати тенденції розвитку радянського краєзнавства 20-х – 30-х років ХХ століття. Робота складається з п'яти глав та заключної частини, а також декількох додатків, які самі по собі мають наукове значення. Автор, у ході свого дослідження, залучив широкий корпус джерел. Велику його частину складають архівні матеріали. У монографії запропоновано чітку періодизацію історії Севастопольського музею краєзнавства, що дозволило побудувати розповідь за хронологічним принципом. Введено до наукового обігу велику кількість раніше невідомих фотоматеріалів з історії краєзнавчого руху у Севастополі 20-х – 30-х років ХХ століття.

Ключові слова: В. В. Акімченков, В. П. Бабенчиков, П. П. Бабенчиков, Севастопольський музей краєзнавства.

У монографії «Академия в миниатюре»: Севастопольский музей краеведения (1923–1939)», що підготована В. В. Акімченковим, вперше у вітчизняній історіографії зроблено спробу на прикладі діяльності одного з регіональних музеїв надати характеристику тенденціям розвитку радянського краєзнавства 20-х – 30-х років ХХ століття.

Рецензована робота складається з передмови, п'яти глав та заключної частини, а також з декількох додатків, які самі по собі мають наукове значення. Таким чином, робота повністю відповідає усім сучасним вимогам, що пред'являються до наукових досліджень подібного жанру.

У ході свого дослідження В. В. Акімченков залучив значний корпус джерел. Більшу його частину складають архівні матеріали, які ще не публікувалися. Це архівні документи Державного архіву Російської Федерації (м. Москва), рукописного відділу Інституту історії матеріальної культури РАН (м. Санкт-Петербург), Державного архіву в АР Крим (м. Сімферополь), Державного архіву м. Севастополь, наукового архіву Кримського філіалу Інституту археології НАН України (м. Сімферополь), архіву Міжшкільного краєзнавчого музею імені Є. Н. Овена (м. Севастополь). Особливу цінність складає фотоматеріал, що зібраний та вперше оприлюднений у книзі. Ці візуальні джерела роблять текст монографії живим.

Слід зазначити, що історія Севастопольського музею краєзнавства на довгий час була забута, а про його співробітників були відомі лише окремі факти життя та діяльності. Однак серед них були відомі радянські вчені-археологи: В. П. Бабенчиков, О. Н. Бернштам, Є. В. Веймарн, С. Ф. Стржелецький та ін.

У монографії В. В. Акімченков запропонував чітку періодизацію історії музею, що допомогло побудувати монографію за хронологічним принципом. З'ясувалося багато раніше невідомих фактів. Наприклад, встановлено, що Севастопольський музей краєзнавства був не стільки краєзнавчо-експозиційною структурою, скільки освітнім закладом, який об'єднував навколо себе молодих краєзнавців міста Севастополя. Вони активно займалися науково-дослідницькою діяльністю, допомагаючи організовувати археологічні експедиції, проводили свої розвідки. Приділена увага й акціям з популяризації історії. Останні були показовими для усіх музейних установ того періоду радянської історії. На чолі усієї цієї важливої роботи незмінно знаходились талановиті педагоги – брати Павло Петрович та Володимир Петрович Бабенчикови. У книзі розглянуто їх біографії, які наповнені яскравими, часом трагічними подіями. Не менш цікаві долі й інших учасників Музею краєзнавства. Так, в монографії детально висвітлено кримські сторінки життя вченого сходознавця, етнографа та археолога Олександра Натановича Бернштама та геолога Валерія Миколайовича Махаєва.

Рецензуючи цю монографію, слід звернути увагу на її чудове оформлення, а також на оригінальні назви глав, що якнайкраще характеризують дух того складного часу.

Але слід відмітити ряд зауважень. Автор пише, що С. Д. Димитров, «цікавився «готською проблемою» упродовж тривалого часу» (с. 62), проте ці слова трохи перебільшені. Болгарсько-радянський комуністичний діяч Стратомір Дмитрович Димитров професійним вченим ніколи не був. При усій повазі до його пам'яті, це був типовий партійний висуванець. У 1934 р. він закінчив ідеологічно спрямований Інститут червоної професури та був відправлений Ленінградським міськкомом ВКП(б) на роботу до ДАІМК, де незабаром став виконувати обов'язки директора Інституту історії феодального суспільства, що відповідав за підготовку до друку матеріалів Ескі-Керменської експедиції минулих років.

В. В. Акімченков неправий, коли називає П. П. Бабенчикова серед учасників Ескі-Керменської експедиції 1930 року (с. 74), адже він приймав участь лише у її підготовці, та був заарештований ще до її початку.

Звичайно ж ці дрібні зауваження ніскільки не знижують наукової цінності монографії В. В. Акімченкова, яка сприймається з великим інтересом і напевно буде корисна вченим, археологам, історикам, культурологам, краєзнавцям. Це дійсно, цінне та своєчасне видання.

Хотілося б ще зауважити, що автор іноді категоричний по відношенню до своїх попередників, що торкалися теми севастопольського краєзнавства. Безумовно, ніхто не застрахований від прикрих промахів. Проте усі ми є членами єдиного наукового співтовариства. Тому критика, навіть справедлива, на мій погляд, повинна подаватися більш стримано.

Монографія вийшла у книжковій серії «Біобібліографія кримиознавства» під редакцією професора Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського – Андрія Анатолійовича Непомнящого. Ця серія, що налічує вже 20 різноманітних монографій, стала помітним явищем в Україні і в межах пострадянського простору. Усі ці роботи, що вийшли з під пера учнів А. А. Непомнящого, або монографії самого титульного редактора серії, відрізняються актуальністю змісту та добротною оформлення.

Більша їх частина присвячена персоналіям: діячам науки і культури ХІХ–ХХ століття. Кожна з них розкриває нову сторінку вітчизняної історії, що робить їх надзвичайно популярними як у Криму так і за його межами. За ці роки в Криму склалася особлива наукова школа під керівництвом професора А. А. Непомнящого. Її представники скромно називають себе «кримиознавцями», хоча насправді їх роботи охоплюють більш широке коло питань та проливають світло на ключові періоди історії археологічної і історичної думки періоду Російській імперії та СРСР.

Монографія, що рецензується, не виключення. Цікаво, що в основі її – дипломна робота студента – п'ятикурсника. Її автор Віктор Володимирович Акімченков – зовсім молодий вчений, але він вже має за плечима хороший досвід науково-дослідної роботи. Зараз він аспірант Центру пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії і культури (м. Київ), член Національної спілки краєзнавців України, автор 25 наукових праць.

Вважаю, що в недалекому майбутньому ми побачимо його нові роботи з історії науки і культури Криму.

Юрочкин В. Ю. Достойное пополнение сокровищницы крымского краеведения / В. Ю. Юрочкин // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Исторические науки». – 2013. – Т. 26 (65), № 2 – С. 152–155.

Осуществлен подробный анализ монографии В. В. Акимченкова «Академия в миниатюре» : Севастопольский музей краеведения (1923–1939)». Автор первым в отечественной историографии предпринял попытку на примере деятельности одного регионального музея показать тенденции развития советского краеведения 20-х – 30-х годов ХХ века. Работа состоит из пяти глав и заключительной части, а также нескольких приложений, которые сами по себе имеют научное значение. Автор, в ходе своего исследования привлек обширный корпус источников. Большую его часть составляют архивные материалы. В монографии предложена четкая периодизация истории Севастопольского музея краеведения, что позволило построить рассказ по хронологическому принципу. Введено в научный оборот

большое количество ранее неизвестных фотоматериалов по истории краеведческого движения в Севастополе 20-х – 30-х годов XX века.

Ключевые слова: В. В. Акимченков, В. П. Бабенчиков, П. П. Бабенчиков, Севастопольский музей краеведения.

Yurochkin V. Y. Worthy replenishment of a treasury of the Crimean study of local lore / V. Y. Yurochkin // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Historical Science. – 2013. – Vol. 26 (65), No 2 – P. 152–155.

The detailed analysis of the monograph of V. V. Akimchenkov «Academy in a miniature» is carried out: Sevastopol museum of study of local lore (1923–1939)». The author the first in a domestic historiography made an attempt on the example of activity of one regional museum to show tendencies of development of the Soviet study of local lore of the 20th – the 30th years of the XX century. Work consists of five heads and final part, and also several appendices which in itself have scientific value. The author, during the research, attracted the extensive case of sources. Its most part is made by archival materials. In the monograph the accurate periodization of history of the Sevastopol museum of study of local lore that allowed to construct the story by the chronological principle is offered. A large number of earlier unknown photographic materials on stories of local history movement in Sevastopol the 20th – the 30th years of the XX century is introduced into scientific circulation.

Keywords: V. V. Akimchenkov, V. P. Babenchikov, P. P. Babenchikov, Sevastopol museum of study of local lore.

Поступила в редакцию 01.11.2013 г.

Рецензенты:

д.и.н., проф. Э. Б. Петрова

д.и.н., в.н.с. И. В. Тункина